

De ontmoeting

Een doorsneedag. Gisteren hebben twee aanvallen het leven gekost aan vier jongetjes die niets ergers hadden gedaan dan een partijtje voetbal spelen op het strand. Je wordt wakker in de kamer waar je sinds gisteren verblijft. Het hotel zit vol met journalisten van de internationale pers. Je had liever bij een van de lokale bewoners gelogeerd. Maar je persagentschap heeft je ervan overtuigd dat je veiligheid voorop moet staan. Weinig woonwijken worden echt ontzien. Hele families verdwijnen omdat ze, zonder het te weten of juist welbewust, in de buurt van een clandestiene groepering wonen. Bij precisiebombardementen is de precisie helaas vaak ver te zoeken.

Het is de zoveelste wapenstilstand en dat zou je enkele dagen de tijd moeten geven om die alledaagse momenten vast te leggen, het soort foto's dat je het liefst maakt, mijlenver van alle zucht naar sensatie. Je werkgever daarentegen geeft de voorkeur aan huilende kinderen tussen de brokstukken, gewonde soldaten bij een tank of door raketten stukgeschoten

gebouwen. Voor gewone levens is er in de kranten geen plaats.

Je loopt je hotel uit. Het is ochtend. Het is vroeg, of misschien wel laat. Wat maakt het uit. Er wordt gezegd dat de tijd hier niet op dezelfde manier verstrijkt als elders. Hij gaat ofwel sneller voorbij of rekt zich uit, in een stroperig, eindeloos wachten. En ineens zou hij dan weer vliegen.

De zon werpt donkere schaduwen op de grond en de muren. Op een mooie, heldere plek worden de schaduwbeelden van voorbijgangers scherp afgetekend. Het is de eerste keer dat je deze stad ontdekt waarvan de beelden alleen maar vanuit het lucht ruim lijken te komen. Op de stoep staan kraampjes waar klanten op afkomen tijdens dit moment van kalmte. In het licht spatten de kleuren eraf. Het rood van tomaten, het groen van verse kruiden, het geel van citroenen. De stalletjes lopen over van dit leven. Mensen verdringen zich eromheen met volle handen en intense blikken. Krijsende kinderen, bedrijvige vrouwen, beweging alom. De koopman is druk in de weer met wegen, een praatje maken, inpakken. Maar met iets wat een zekere afmatting verraaft. Misschien de moeite die elk gebaar kost. De man weet dat vrede hier altijd maar tijdelijk is. Dus verkoopt hij zo veel mogelijk, zo snel mogelijk. Alsof morgen voor altijd kan verdwijnen. Het alomtegenwoordige stof bedekt alles. De smaak van aarde, een droge keel.

Je neemt de lagergelegen straatjes. Deze wijk is niet geraakt. Je loopt de laatste stenen treden af, uitgesleten door de voeten van generaties Palestijnen. Hier hebben ze hun woorden aan de wind toevertrouwd, hun eerste liefdesperikelen gekend en de wereld verbeterd alsof die nog hoop in zich droeg. Alsof er nog iemand bestond die zich voor hen interesseerde. De verkeersaders zijn vol leven. Maar het is een broos leven. Alsof alles bij het minste schokje kan bezwijken. Door het zonlicht en het instorten van de gebouwen zijn de namen op de gevelborden gewist, de tijd heeft de letters uitgevaagd. Hier schildert iemand een deur, daar lapt iemand een raam. Alsof elke kleine reparatie of elk beetje onderhoud het noodlot kan afwenden. Gaza is een stad die constant wordt herschreven. Ieder volgt zijn eigen ingevingen, zijn eigen gedachtepuntjes. En allemaal vrezen ze het moment dat hun ook dat wordt afgenomen; de punt aan het einde van de zin.

Bergen kleding, rondslingerende schoenen. Basisbenodigdheden. Alles gerangschikt in een stelselmatige wanorde. De eigenaar zit achter een houten toonbank en gaat als een archivaris met zijn boeltje om. Elk voorwerp op de juiste plek. Hij let niet meer op de arme sloebers die door zijn hoop kleren woelen.

Het getoeter van oude auto's, een snerpend geluid, aanhoudende jammerklacht. Het metalen geluid van karren die over onregelmatig plaveisel

worden getrokken. Ondertussen verheffen handelaars en voorbijgangers hun schorre stemmen, soms geïrriteerd maar vaak ook hartelijk. Als je weer een andere straat in slaat, draagt de wind de geur van het zout en de zeebries aan.

Ineens bevind je je in een van de geteisterde wijken. Hier heeft de hel zich naar boven gewerkt. Een stortplaats in de openlucht. Alles wat een oorlog uitbraakt, vernietigt, begraaft, verpulvert. Opeengebarsten gevels, opengereten als het karkas van een dood beest. De betonnen ingewanden hangen naar buiten, verwrongen, uitgesmeerd over de stoepen. De huizen zijn nog slechts kapotgeslagen ribbenkasten. Geïmplodeerd in duizend stukken. De balkons zijn in het gebouw ertegenover vast komen te zitten, armetierige kabels bungelen er als dode slangen aan, leidingen lopen leeg langs de gevels. Ramen als uitgestoken ogen. Gapende gaten die je aankijken zonder iets te zien. Alles lijkt te brullen. Te brullen zonder reden. Elke stoep is een zee van puin, verpulverde brokken beton, gebroken dwarsbalken, alsof een reus de stad onder zijn voeten heeft verpletterd. De auto's, of wat ervan over is, zijn verbrand, verkoold, vastgelopen in de puinhopen als gestrande boten. Aan flarden gescheurde vlaggen getuigen van met voeten getreden verwachtingen. Wat rood, wat groen, willekeurig opgehangen, losse lappen huid. Wanhopige graffiti

gaat ten onder op afbrokkelende muren. Het betekent allemaal niets meer. Het is een begraafplaats waar zelfs de schaduwen hun plaats niet lijken te hebben.

Op elke straathoek wordt je blik door iets aangehouden. Hier een blauwe deur die nog ongeschonden is. Daar een doorgebogen lantaarnpaal. Verderop een achtergelaten fiets tegen een stuk weggeslagen muur. Alles is gestold in een absurde logica waarin elk geïnventariseerd object is ontstaan van een functie, een nut, een bestaansreden. Je komt langs een togetakeld gebouw waarvan de verdiepingen onder elkaar lijken te zijn weggezakt. De tussenwanden zijn weggeslagen en het interieur ligt open en bloot, het toont zich aan de passanten van deze gestolen levens. Een omgevallen bank. Een gordijn fladdert nog wat op de grillen van de wind. Op de grond een gebroken lijst. De foto van een grootvader met kaffiya, die de tijd trotseert. De stoepen zijn onbegaanbaar door een opeenhoping van de meest uiteenlopende rommel. Betonblokken, glasscherven, een plastic tuinstoel met gesmolten poten. Een verroeste emmer vol puin, kinderspeelgoed, een opengereten knuffeldier. De bomen die niet zijn ontworteld zijn verminkt, met afgescheurde takken. Een waarschuwing. De zoveelste bedreiging.

En toch gaat iedereen door met leven. Een toneelstuk van ellende en waanzin, een grotesk bal met levenden die niet meer echt in leven zijn, maar ook nog niet echt dood. Als geestverschijningen slepen ze zich tussen de puinhopen voort, alsof ze alles al hebben gezien, alles hebben verloren en niets meer verwachten, behalve het einde. Maar er komt geen einde. En ondertussen moet je doorleven. Dus rennen de kinderen rond en blijven lachen. Zij weten alles al van de dood. Een oude, slappe bal en daar gaan ze: slalommend tussen het puin. Het is een doodgewoon speelterrein. Beter zelfs. Soms vind je er ware schatten.

De volwassenen zitten opeengepakt bij elkaar. Ze houden zichzelf bezig. Of proberen dat in ieder geval. De hoofddoeken van de vrouwen bewegen amper. Ze gaan op in het stof en de as. Soms zie je families nog bij de resten van hun huis zitten. Alsof er niets is veranderd. Stoelen, kussens, een dienblad met thee op een wankel tafel. Ze praten zachtjes. Fragmenten alom: flarden van gesprekken, resten van een maaltijd, gedachten aan bedolven herinneringen. Momenten ontfoetseld aan de tijd die verstrijkt in de ironie van de verwoesting. Soms staat een van hen op en begint als een bezetene in het puin te wroeten om ik weet niet wat te vinden, dat ineens absoluut noodzakelijk is geworden.

Verbijsterd en ontmoedigd loop je door naar een wijk die minder hard getroffen is en waar dus meer handel wordt gedreven.

En in die staat van ontredde krijg je hem in het oog, tussen de kraampjes van een bakker en een schoenmaker. Tegen de voorgevel liggen honderden boeken opgestapeld, de deur geeft toegang tot nog duizenden andere. En nog weer honderden boeken liggen gewoon op de stoep, op een tot op de draad versleten zeil. Hij zit met zijn rug tegen de gevel, alsof hij vergroeid is met deze plek. Met zijn neus in een boek lijkt hij wel een vergeten overblijfsel op een straathoek. Misschien is hij zestig. Zeventig op z'n hoogst. Hij is dun en broos, een man met een door de tijd uitgehold lijf, gevormd door de jaren. Enkele grijze lokken als een kroon op zijn voorhoofd. Zijn onregelmatig geknipte baard zit vol witte haren. Door die korte baardhaartjes ziet hij er zowel serieus als onverschillig uit. Van berusting heeft hij hangende schouders gekregen zoals je dat ziet bij mensen die te veel hebben meegemaakt en die ondanks alles doorgaan. Zijn huid is licht gebruind door de zon, maar heeft alle glans verloren. Zijn bril staat scheef. Het is een oude, met plakband opgelapte bril die slordig op zijn neus prijkt. Achter de glazen lijkt hij constant zijn ogen dicht te knijpen. Vanwege het felle licht of vanwege zijn gewoonte om dagenlang in boeken te turen.

De man slaat een bladzijde om, snuift de lucht ervan op, strijkt er met zijn hand over en duikt weer in de tekst. Hij draagt een eenvoudig overhemd met lange mouwen. Het is zo vaak gewassen dat er nog amper een kleur aan te ontdekken valt. Zijn broek van oud, grijs katoen zit vol lichte vlekken en stof van de straten van Gaza. Leren sandalen die al net zo versleten zijn als de rest van zijn outfit. Om hem heen lijkt de wereld stil te staan. Zijn lange, magere, bijna kromme vingers raken de bladzijden zachtjes aan, liefkozen de woorden. Ze dragen de sporen van een levenslang omslaan van pagina's.

Naast hem staat een gebarsten glas met iets wat op thee lijkt, waar hij kleine slokjes van neemt. Hij drinkt langzaam, zonder er aandacht aan te besteden. Zijn smaakpapillen zijn ongetwijfeld gewend aan deze eigenaardige smaak die bij het dagelijkse leven van deze stad hoort. Af en toe zet hij zijn bril recht. Hij ziet je niet. Toch zit je maar zo'n tien meter bij hem vandaan op je knieën en kijk je al minutenlang naar hem. Je hebt je camera nog niet ingesteld. Je bent bang dit mooie moment te verstoren. In dit tafereel zit alles. Alles wat Gaza is geworden. Een oude boekhandelaar die zich nog aan zijn boeken vastklampt en die op een steenworp afstand van de verwoesting zit te lezen. Alsof woorden hem konden redden van het lawaai, het lijden, het langzame leegbloeden van de stad. Je zegt bij jezelf dat

dit hét beeld is. Je hoeft niet verder te zoeken. Daar is het, vlak voor je neus.

Als je uiteindelijk besluit om op de ontspanner te drukken, valt je schaduw op zijn boek en merkt hij je op. Langzaam slaat hij zijn ogen op. Hij lacht naar je. Met enkele gebaren probeer je hem duidelijk te maken dat je hem op de foto wilt zetten. Dan antwoordt hij in goed beheerst, klassiek en licht verouderd Frans: ‘Weet u, een foto is niet niks. Ik ken u niet. U kent mij niet. Misschien is het wel zo aardig als we eerst de tijd nemen elkaar te leren kennen.’

Hij nodigt je uit naast hem te komen zitten. Langzaam legt hij zijn boek neer en biedt je een glas thee aan. ‘Ik zou vereerd zijn als u dit glas thee met mij wilde drinken.’

Dan legt hij je uit waarom hij zich zo ongemakkelijk voelt en waarom hij weigert. Op een foto leg je een mens op een bepaald moment vast, maar wat blijft er op dat beeld over van het leven van die persoon? Vooral als je niets over hem weet.

‘Geloof u niet,’ voegt hij daaraan toe, ‘dat een portret mooier wordt als je weet welk verhaal erachter schuilgaat? Ik mag u wel. Deze plek lijkt u merkwaardig, wonderlijk en misschien zelfs buitenissig. U bent ongetwijfeld geïntrigeerd door de bescheiden boekhandelaar voor zijn winkeltje. Maar zit achter alles wat we zien niet een verhaal? Het verhaal van een leven. Van een heel volk soms. Denkt u niet, meneer de fotograaf, dat u naar mijn